

Je Ukrajinská greckokatolícka ortodoxná cirkev sektou?

Mgr. Andrej Kuruc,

externý spolupracovník o.z. Integra – Centrum prevencie v oblasti siekt

Keď niekto povie pojem sekta, v nasledujúcej sekunde nastupujú negatívne asociácie, ktoré môžu hraničiť až s nenávisťou. K napísaniu tohto príspevku ma priviedla diskusia okolo nového náboženského hnutia Ukrajinská gréckokatolícka ortodoxná cirkev, ktorú označujú v mainstreamových médiách za “nebezpečnú sektu”.

Prinášam otázku, či toto nové náboženské hnutie (NNH) je skutočne “nebezpečnou sektou”, ako o nej hovoria a zároveň sa pýtam, či s pojmom sekta nezaobchádzame nezodpovedne a s priveľkou nadradenosťou a opovrhovaním.

Spoločenstvo sv. Bazila Veľkého

V roku 2009 sme na cirkevnej pôde mohli pozorovať kauzu, ktorej výsledkom bola *exkomunikácia latae sententiae*¹ dvoch novokňazov bratislavskej arcidiacézy, M. Chebka a S. Cigánka a zároveň exkomunikácia kňaza M. Jarabicu a diakona P. Mazúra z Trnavskej arcidiacézy. Dôvodom exkomunikácie zo strany katolíckej cirkvi bol delikt herézy a schizmy².

Už spomenutá heréza bola v sformulovaní vlastného vierovyznania, ktoré okrem iného zahŕňalo opustenie historicko-kritickej metódy pri vedeckom štúdiu Biblie a je príznačné pre liberálnu teológiu, zrieknutie sa ducha synkretizmu a relativizmu, rovnako tak aj Satana a démonov, ktorí pôsobia vo formách mágie ako veštenie, špiritizmus a v náborových metódach alternatívnej medicíny ako je homeopatia, akupunktúra, hypnóza, etc. Taktiež vo svojom vyjadrení žiadali o posmrtnú exkomunikáciu Jána Pavla II., ktorý bol podľa nich heretikom.

1

Exkomunikácia *latae sententiae* je vo svojej podstate autoexkomunikácia, čo znamená, že samotné spáchanie deliktu má za následok exkomunikáciu. Kanonické právo podľa RKC uvádza 7 dôvodov, ktorých samotné spáchanie vedie k exkomunikácii *latae sententiae*. Päť z nich je vyhradených pre Svätý stolec: znesvätenie eucharistických spôsobov, fyzické napadnutie pápeža, rozhrešenie spoluvinníka hriechu proti 6. prikázaniu, biskupské svätenie bez pápežského poverenia, priame porušenie svedného tajomstva. Posledné dve sú apostáza, heréza, či schizma a potrat. Rímskokatolícka cirkev sa v bode exkomunikácie *latae sententiae* líši od Gréckokatolíckej cirkvi, ktorá túto formu trestu úplne opustila.

2

Bližšie vid' <http://www.farnostokolicne.sk/clanok/vyjadrenia-k-exkomunikacii-3-knazov-diakona>

Spolu s listom, ktorý zaslali biskupom na Slovensku bola odoslaná i vyhrážka exkomunikácie tým, ktorí vierovyznanie nepodpíšu. List bol poslaný na vedomie aj vtedajšiemu pápežovi Benediktovi XVI. a apoštolskému nunciovi Mariovi Giordanovi. Na sformovanie vyznania viery podľa Rímskokatolíckej cirkvi má právo len najvyššia autorita cirkvi.

Po rozhovore s arcibiskupom Stanislavom Zvolenským a biskupom Róbertom. Bezákom boli kňazi exkomunikovaní a následne sa utiahli do obce Jarok, neďaleko Nitry, kde založili nový rád *Spoločenstvo sv. Bazila Velkého - Societas Sancti Basili Magni*. Spoločenstvo—Rímskokatolíckou cirkvou nebolo nikdy uznané. V spoločenstve vychádzajú dodnes rôzne exkomunikácie a tak kritika vrchnosti RKC ako aj svetskej vrchnosti.

Z náznakov ako je odvolávanie sa na patriarchu Byzantského katolíckeho patriarchátu, vlastníctvo domu v Jarku alebo vyjadrenia predstavených spoločenstva je zrejmé, že sú napojení na tzv. Ukrajinskú gréckokatolícku pravovernú (ortodoxnú) cirkev, ktorá má nielen na Ukrajine zlé meno a bežne je označovaná pejoratívnym názvom *Sekta dohnalitov*.

Ukrajinská gréckokatolícka ortodoxná cirkev

Cieľom príspevku nie je len predstavenie učenia UHKC, ale hlavne reflexia, či označenie „sekta“ a s tým spojený odpor, averzia, dehonestujúce, urážajúce a v krajnom prípade agresívne správanie nečlenov, resp. nesympatizantov sú adekvátne. Na začiatku treba povedať, že sa vyhýbam označeniu sekta, ktoré nesie v sebe negatívny náboj a vyvoláva negatívne asociácie. Používam označenie, ktoré navrhuje český religionista Z. Vojtíšek, Nové náboženské hnutie (ďalej NNH)³.

Eliáš Antonín Dohnál

Zakladateľom UHKC je Eliáš Antonín Dohnál. Teológiu vyštudoval v Litoměřicih. Po ukončení štúdia pôsobil ako farár v Slušovicích, kde bol konfrontovaný ŠtB.

V roku 1991 zmenil rítus a vstúpil do gréckokatolíckej cirkvi. Postgraduál študoval vo Varšave a ako profesor dogmatiky pôsobil na gréckokatolíckej bohosloveckej fakulte v Prešove.

V roku 2003 po rezignácii, z dôvodu kanonického veku, Mons. Ivana Ljavineca, biskupa gréckokatolíckej cirkvi v ČR, sa stal nástupcom Mons. Ladislav Hučko, proti ktorému sa Eliáš Dohnál protestne postavil. Spolu s ukrajinskou menšinou zablokoval vchod do katedrály sv. Klimenta, kde mal byť Hučko vysvätený za biskupa. Po tomto incidente boli všetci zúčastnení, vrátane Eliáša Dohnála poslaní na misiu na Ukrajinu, kde bol bez súhlasu Svätej stolice vysvätený za biskupa. Tým upadol do exkomunikácie a bol z rehole baziliánov vylúčený.

Dohnálovou reakciou bolo založenie reformovaného rád a neskôr s ďalšími nelegálne vysvätenými biskupmi založil tzv. Synod Ukrajinskej pravovernej gréckokatolíckej cirkvi, ktorého centrum sa nachádza v západoukrajinskej obci Pidhirki.

Dohnál inklinoval a bol aktivistom v charizmatickomu hnutí, na čo poukazuje aj známy český katolícky publicista, politik a aktivista Michal Semín v jeho reakcii na prečítaný a podľa jeho slov “zvláštny” pastiersky list apoštolského exarchu M. Hučku. “... jsem osobně poznal v době, kdy ve výše uvedeném chrámu působili. Nemohu popřít, že jsem k nim cítil jisté sympatie, a to zvláště pro jejich kněžskou horlivost a ochotu nést svou kůži na trh upozorňováním na některé zlořády, vyskytující se v katolickém prostředí s vědomím, či dokonce souhlasem církevních představených. Jisté pochybnosti o jejich spolehlivosti však plynuly z faktu, že duchovní zázemí, z něhož ve své pastoraci vycházeli, bylo pod silným vlivem k náboženskému subjektivismu inklinujícího charismatismu. Charismatické hnutí má svůj původ v protestantismu, a není tedy divu, že některým specificky protestantským postojům stoupenci letničního hnutí snadno podlehnou. A právě to se stalo v případě sice nepočtené, ovšem mediálně dosti hlučné skupiny bývalých baziliánů, jejichž protest proti liberálním tendencím v Církvi dospěl tak daleko, že si svévolně přisvojili moc exkomunikovat libovolné církevní představené.”⁴

Učenie Ukrajinskej gréckokatolíckej pravovernej cirkvi

Na stránkach nového náboženského hnutia⁵ sa gréckokatolícka pravoverná cirkev označuje za dedičku mučedníckej gréckokatolíckej cirkvi. Hlásí sa ku katolíckemu učeniu , uznáva primát pápeža , všetky sviatosti, pravdy viery, evanjelia a apoštolskej tradície.

Vo svojich vyjadreniach sa hlásia ku katolíckemu tradicionalizmu.

Sú v silnom antagonizme s modernými prúdmi v kresťanstve, ktoré vykazujú prvky synkretizmu s pohanstvom. Konkrétne ide o historicko-kritickú metódu skúpania Sv. Písma, či deklaráciu Nostra aetate alebo medzináboženské stretnutia v Assisi v rokoch 1986 a 2002. Podľa ich učenia ide jednoznačne o herézy.

Z vedenia náboženského hnutia vyšlo vyznanie verry, ktoré bolo poslané tisíckam biskupov, ktorí mali vyznanie viery odúhlasiť a priznať sa k nemu. V opačnom prípade boli po hrozbou exkomunikácie.

“Východní nebo západní katolík, který chce být pod jurisdikcí Byzantského katolického patriarchátu, musí jako základ vyznat tyto základní pravdy a odřeknout se herezí.

Formulář vyznání:

- 1) Věřím, že Ježíš Kristus je pravý Bůh a pravý člověk.
- 2) Věřím, že jenom skrze Ježíše Krista docházíme spasení. (srov. Sk. 4,12)

4

Znenie celého textu je možné si prečítať: <http://stjoseph.cz/g092.html>

5

stránka NNH: <http://uogcc.org.ua/ua/>

- 3) Věřím, že za nás, a tedy i za mě a za mé hříchy, Pán Ježíš Kristus zemřel na kříži.
- 4) Věřím, že na třetí den vstal z mrtvých, a to reálně a historicky.
- 5) Odříkám se historicko-kritické teologie (HKT) a ducha, který je za ní.
- 6) Odříkám se ducha synkretismu a relativismu.
- 7) Odříkám se paprsku herezí v Nostra aetate i tzv. ducha Assisi.
- 8) Odříkám se satana a démonů, především těch, kteří dnes působí skrze skryté formy magie, věštění a spiritismu (homeopatie, akupunktura, hypnóza, věštění kyvadlem, proutkem...).
- 9) Odříkám se ducha New Age.
- 10) Považuji homosexuální aktivitu za ohavnost a smrtelný hřích.
- 11) Odříkám se ducha, který působí skrze svobodné zednáře a s nimi sjednocené organizace (Rotary, Lions klub...).

Podpis _____ datum _____⁶

Z uvedených důvodov boli exkomunikovaní biskupi, kardináli, etc. Pravoverní sa nezastavali ani pred exkomunikáciou Jána Pavla II., ktorého v duchu vyznania viery považujú za odpalíka, či Tomáša Halíka, ktorého označujú za heretika a do dnešných dní vychádzajú na ich domácej stránke články na podporu tohto tvrdenia. 25.8. 2010 vyhlásili axkomunikáciu aj A. Merkelovej za presadenie Lisabonskej zmluvy, 27 eurokomisárom a B. Obamovi za podporovanie homosexuality, potratov.

Dlho som uvažoval, či toto kontroverzné a mediálne pranierované NNH, ktorého učenie vychádza z biblického fundamentalizmu napĺňa znaky sekty po strane odbornej, nie po stránke dojmov a pocitov. O to viac je táto otázka pre mňa zaujímavou, keď aj Ministerstvo kultúry na Ukrajine vydalo vyhlásenie, v ktorom uvádza, že NNH Pravoverná gréckokatolícka cirkev nie je sektou.⁷

Je Ukrajinská gréckokatolícka pravoverná cirkev (UPHKC) deštruktívnym NNH?

Nasledovné znaky sú podľa odbornej literatúry znakmi, ktoré sú hlboko integrované vo fungovaní NNH, a môžeme ho označiť za deštruktívne; pejoratívnym slovom sektou:

autoritatívne vedenie, psychická manipulácia, fundamentalizmus, uzavretosť komunity, selekcia informácií, resp. utajovanie štruktúr a náuky. Spomínané znaky deštruktívnych NNH následne porovnávame s doterajším fungovním UPHKC

Z hľadiska sociológie je UPHKC náboženstva rehol'né spoločenstvo, pre ktoré je duchovná autorita nevyhnutnosťou. V otázkach kresťanskej viery a morálky a hlási k Byzantskému katolíckemu patriarchátu, ktorému predsedá vladyka Eliáš Dohnál.

6

Vid' domovskú stránku: <http://uogcc.org.ua/cz/actual/article/?article=4501>

7

Vid' domovskú stránku: <http://uogcc.org.ua/ua/video/index.php/article/.7872/>

Direktívne vedenie jemu ani ostatným z vedenia NNH nie je vlastné, vo vedení môžeme hovoriť o participatívnom štýle vedenia. Do niektorých otázok je zahrnutá aj laická verejnosť. Aj keď Eliáš Eliáš Dohnál je síce charizmatickou osobou, ale nie je prehnane charizmatizovaným vodcom členmi a sympatizantmi hnutia, ako to býva v deštruktívnych NNH.

Pre NNH UPHKC je charakteristická modlitba so zdvihnutými rukami. Nejde však o stav hypnózy, ide o spôsob modlitebného postoja, ktorý je vlastný aj biblickým postavám v knihách Starej aj Novej zmluvy, napr. Mojžiš, Ježiš, etc.

V UPHKC sa nepije alkohol, nepožívajú sa psychotropné látky, a nepoužívajú sa praktiky vlastné ezoterizmu.

Z dôvodu otvorených dverí pre širšiu verejnosť a aj rodinných príslušníkov nie je podporované čierno-biele videnie sveta, (MY a ONI - My sme tí dobrí a zvyšok sveta to sú tí zlí.). Práve toto čierno-biele videnie sveta podporuje v deštruktívnych NNH psychická manipulácia.

To, čo je hlboko prítomné vo fungovaní NNH UPHKC je fundamentalizmus, ktorý môžeme označiť za biblický, nie za fundamentalizmus, ktorý je vlastný v svojej celej šírke deštruktívnym NNH.⁸ a vedie podľa Z. Vojtíška k zákonníckemu správaniu a ku kastrácii kreativity a slobodného sebavyjadrenia.

Ako možno vidieť, domovská stránka UPHKC uvádza veľa materiálu, na ktorom sa nachádza jasne čitateľná vierouka i rôzne implikácie.

Centrálnym bodom ich spirituality je čistota viery, kvôli ktorej sa obrátili proti synkretistickým vplyvom ako sme si ukázali vyššie. Ich kritika je však verejne dostupná a nie je utajovaná.

Ako sme si ukázali, NNH Pravoverná gréckokatolícka cirkev nenesie znaky, ktorými by naplnila status deštruktívneho NNH. Na druhej strane treba povedať, že svojimi ultraopozícnymi postojmi, ktoré vyhotene deklaruje si pílí konár sama pod sebou.

Diskusia namiesto záveru

Mohli sme vidieť, že NNH UPHKC neobsahuje žiadne znaky deštruktívnych NNH, no napriek tomu je osočovaná laickou verejnosťou a masmédiami za deštruktívnu sektu, v ktorej je prítomná manipulácia, násilie a uzatvorenie sa pred svetom. Prečo?

Pri hľadaní zdrojov a podkladov som prečítal mnoho článkov, pozrel niekoľko videí, ale našiel som málo, takmer žiadne články, ktoré by hovorili o spoločnom dialógu s verejnosťou alebo predstavenými cirkví. Prečo?

Pritom som si všimol, že UPHKC vyvíjala iniciatívu pozvania k dialógu.

Téma ma k záveru privádza k zamysleniu, či naša kultúra aj napriek označeniu postmoderná, nezápasí s xenofóbnymi náladami a strachom vstúpiť do neznámeho?

Na tieto otázky nejdem hľadať odpoveď, skôr ich predkladám ako podnet k diskusii a sebaskúmaniu.